

шляхом різних правил, ритуалів, заборон тощо, що має зберегти віру в абсолютну істину та попередити небезпеки у майбутньому. Такі соціуми характеризує підвищена потреба до чітких письмових підтверджень, інструкцій, розкладів, графіків та всього іншого, що має забезпечити дієздатність та життєздатність у суспільстві. До країн, в яких спостерігається завищений страх перед невизначеністю належать: Португалія, Греція, Перу, Японія, Німеччина та інші. Культури з низьким рівнем страху до невизначеності легше сприймають непередбачувані повороти долі й ставляться до цього як до пригод або експериментів. Вони цінують ініціативу, гнучкість у прийнятті рішень, інноваційність мислення в цілому. До таких країн відносять Швецію, Данію, Норвегію, Ірландію, Фінляндію, Нідерланди, США та ін.

Шостий вимір – поблажливості проти самообмежень – стосується ступеня свободи, яку суспільні норми надають громадянам щодо реалізації їх людських бажань. Дозволеність суспільства визначається показниками, наскільки суспільство має можливість і дозволяє відносно вільно задовольнити основні та природні людські бажання, пов'язані із задоволенням від життя та розвагами. Суспільство самообмеження – це ознака суспільства, яке контролює задоволення потреб своїх громадян та регулює їх за допомогою

суворих соціальних норм [1].

Цінність шестивимірної моделі Г. Хофстеде полягає в тому, що вона дозволяє проводити порівняння культур у міжнародних масштабах. Співставлення показників охоплює діапазон від 1 до 100. Наприклад, індекс дистанції влади є високим у латинських, азіатських та африканських країнах; європейські країни мають низький індекс (наприклад: у Австрії – 11 балів, у Данії – 18). Індекс індивідуалістичних культур є високим у Канаді та Угорщині (по 80 балів) Найбільший контраст можна наочно побачити при порівнянні двох крайніх країн за цим виміром: у Гватемалі – 6 балів, а у Сполучених Штатів Америки – 91 бал.

Цінність теорії Г. Хофстеде полягає в тому, що вона заклала дослідницькі основи в галузі міжкультурної психології, на які посилаються науковці та практики в сфері міжнародного бізнесу та комунікацій, міжнародного менеджменту та міжкультурної комунікації. Теорію Г. Хофстеде дослідники вважають найбільш відомою і популярною, що пояснюється вдало знайденим набором універсальних параметрів, придатних для аналізу культур, незалежно від того, якої країни вони стосуються чи в якому культурному контексті діють.

Список використаної літератури

1. Annamoradnejad I., Fazli M., Habibi J., Tavakoli S. Cross-Cultural Studies Using Social Networks Data. *IEEE Transactions on Computational Social Systems*. 2019. Vol. 6, №. 4. P. 1–10. DOI: 10.1109/TCSS.2019.2919666.
2. Hofstede, G. *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations across Nations*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, 2001. 596 pages.
3. Hofstede G., McCrae R. Culture and personality revisited: Linking traits and dimensions of culture. *Cross-Cultural Research*, 2004. P. 38, 52-88 pages.
4. Hofstede, G. Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *Readings in Psychology and Culture*. 2014. Vol.2, №. 1. DOI: 10.9707/2307-0919.1014.

Рініло Вікторія Володимирівна

студентка магістратури, спеціальність «Соціальна робота»
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
м.Дрогобич, Україна

АРТПЕДАГОГІКА Й АРТТЕРАПІЯ В СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ РОБОТІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

У сучасних умовах розвитку українського суспільства в соціальній роботі з різними категоріями громадян особливої актуальності набуває відносно новий – терапевтичний напрям соціально-педагогічної діяльності.

Упродовж останніх років артпедагогіка й арттерапія у цьому аспекті стали відігравати все більш відчутну роль, оскільки методи терапевтичного впливу

на особистість цілком відповідають запитами людей, які опинились у складних, несприятливих життєвих обставинах. Особливо це стосується такої вікової категорії як діти і молодь.

Звернення соціальних працівників і соціальних педагогів до використання у своїй професійній діяльності засобів мистецтва (музичного, драматичного, художнього, танцювального тощо) стає важливим

чинником позитивного впливу на емоційний, морально-психологічний стан особистості.

Сучасна соціально-педагогічна наука і практика вивчає різні аспекти цієї актуальної проблеми. Науковці досліджують артпедагогіку як інноваційну технологію особистісно орієнтованого навчання і виховання (О. Деркач); реабілітацію дітей з функціональними обмеженнями засобами мистецтва (А. Капська); арт-педагогічний супровід молодших школярів (О. Сорока); можливості арт-терапії у роботі з військовослужбовцями – учасниками бойових дій (Ю. Бриндіков); арт-терапію як спосіб впливу на особистість у вітчизняній та зарубіжній літературі (О. Наконечна); використання арт-терапії у роботі з дітьми з особливими потребами (І. Купріянов); арт-терапію як сучасний метод у системі соціальної роботи педагога з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку (І. Садова) та інші.

Аналіз праць вітчизняних і зарубіжних дослідників дає підстави стверджувати, що в сучасній соціально-педагогічній теорії існує певна суперечність, яка полягає у тому, що частина науковців трактує арт-терапію (терапія мистецтвом) як базову, на основі якої сформувався новий напрямок – артпедагогіка, що охоплює не тільки соціально-педагогічну роботу з дітьми з особливими потребами, а й соціально-виховну роботу зі здоровими дітьми і забезпечує соціокультурну адаптацію школярів (О. Деркач).

В Енциклопедії для фахівців соціальної сфери «арттерапія» трактується як «...інтегративна наука, що синтезує наукові знання мистецтва, психології, медицини та обґрунтовує можливість застосування мистецтва та художньої діяльності в корекційній роботі з дітьми, що мають відхилення у розвитку» [3, с. 314]. Сутність арттерапії (як визначає Н. Заверико) полягає в терапевтичному й корекційному впливі мистецтва на суб'єкта і виявляється в реконструкції психотравмуючої ситуації за допомогою художньо-творчої діяльності, екстеріоризації переживань, пов'язаних з нею, через продукт художньої діяльності, а також створення нових позитивних переживань, формування креативних потреб і засобів їх задоволення [3, с. 315].

Отже, арт-терапія (терапія мистецтвом) – один із методів психологічної роботи, що використовує можливості мистецтва для досягнення позитивних змін в інтелектуальному, емоційному й особистісному розвитку людини.

Стосовно суті поняття «артпедагогіка» у низці сучасних досліджень зазначається, що вона є одним із напрямів наукового знання в галузі педагогіки. Ряд дослідників розглядає її як особливий напрям у педа-

гогіці, складову педагогічного знання, сучасний педагогічно-мистецький напрямок. Робиться наголос на тому, що артпедагогіка – це синтез двох галузей наукового знання (педагогіка і мистецтво), основною метою якої є художній розвиток дітей, формування основ художньої культури, соціальна адаптація особистості засобами культури. До функцій артпедагогіки сучасні науковці відносять культурологічну, освітню, виховну, а також корекційну. Дослідниками уточнюється, що корекційна функція сприяє профілактиці, корекції та компенсації недоліків розвитку дитини. Отже, предметом і метою артпедагогіки є використання мистецтва як у роботі зі здоровими дітьми, так і з тими, котрі мають особливості психофізичного розвитку.

Здійснивши зіставно-порівняльний аналіз суті понять «артпедагогіка» та «арттерапія» ми можемо зробити висновок про те, що в них є як певні відмінності, так і спільне, яке полягає у реалізації корекційно-реабілітаційної, корекційно-терапевтичної функцій. Вони передбачають надання клієнтам з особливостями психофізичного розвитку корекційно-терапевтичної допомоги.

На сьогодні існує багато методичних прийомів (технік і технологій) соціально-педагогічного корекційно-терапевтичного впливу у роботі з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Соціальні працівники й соціальні педагоги в своїй практичній діяльності використовують ізотерапію (ліплення, малювання, декоративно-прикладне мистецтво), бібліотерапію (лікувальний вплив читання); імаготерапію (театралізація); музикотерапію (сприйняття музики); кінезітерапію (лікувальний вплив рухів – корекційна ритміка, танцювальна терапія); казкотерапію, логотерапію, лялькову терапію та інші.

Соціально-педагогічна корекція й терапія може здійснюватися у двох основних організаційних формах: індивідуальній та груповій. Існують і певні особливості застосування корекційно-терапевтичних технік у залежності від віку клієнтів, індивідуальних потреб і особливостей їхнього розвитку, конкретних життєвих обставин і ситуацій тощо.

Виходячи з вищезазначеного, ми можемо зробити висновок про актуальність формування необхідних професійних компетентностей у процесі підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, які б забезпечили їм володіння знаннями, уміннями і навичками корекційно-реабілітаційної й терапевтичної діяльності та здатностями їх застосування в артпедагогічній та арттерапевтичній роботі з різними віковими групами клієнтів, котрі мають особливості психофізичного розвитку.

Список використаної літератури

1. Бриндіков Ю.Л. Арт-терапія: суть, можливості роботи з військовослужбовцями учасниками бойових дій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2017. Вип. 2 (41). С. 42–44.
2. Деркач О.О. Реалізація виховного потенціалу арт-педагогіки в умовах навчально-виховного процесу початкової школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти.* 2009. Вип. 8 (13). С. 155–159.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. За заг. ред. проф. І.Д. Звереві. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. 536 с.
4. Капська А.Й. Реабілітація дітей з функціональними обмеженнями засобами мистецтва. Київ: ДЦССМ, 2002. 155 с.

5. Кіпріяннов І.Ю. Використання арт-терапії у роботі з дітьми з особливими потребами. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2014. №5. С. 77–81.
6. Наконечна О.В. Арт-терапія як спосіб впливу на особистість у вітчизняній та зарубіжній літературі. *Молодий вчений. Херсон: Видавничий дім «Гельветика»*. 2014. №1(3). С. 158–161.
7. Садова І.І. Арт-терапія як сучасний метод у системі соціальної роботи педагога з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку. *Актуальні питання колекційної освіти*. 2012. №3. С. 197–205.
8. Сорока О.В. Арт-педагогічний супровід молодших школярів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2012. Вип. 22. С. 152–155.

Розлуцька Галини Миколаївна

доктор педагогічних наук, доцент

кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м.Ужгород, Україна
grozlutska@uznhu.edu.ua

Іваничко Інна Іванівна

аспірант

кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м.Ужгород, Україна
innaivanicko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0161-6400>

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОСТІ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА РЕГІОНАЛЬНИХ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Міждисциплінарними дослідженнями останніх десятиліть встановлено, що толерантність є актуальною проблемою сьогодення як глобального, національного так і локального порядку, що пронизує усі сфери життя українського суспільства: міжетнічну, релігійно-конфесійну, освітню соціальну, політичну, та ін. Сучасний науковий дискурс має широкий спектр досліджень феномену толерантності. Утвердження України на міжнародній арені вимагає взаємодії та співпраці в умовах розмаїття. Об'єднавчим фактором у сучасному вимірі виступають не тільки традиційні спільності такі як етнічні, релігійні, расові або політичні, бізнесові чи військові інтереси, але й світоглядні, що визначаються через вартості. З'являються й модерні ідентичності, які супроводжують розвиток суспільства, економіки, технологій.

Складні територіально-політичні зміни та багатотіпова приналежність прикордонних територій України до різних державних утворень стали причиною формування строкатої структури населення, що інтенсифікує потребу взаємодії з представниками інших (відмінних) ідентичностей. Актуалізується питання утвердження толерантності на Закарпатті, як одному із найбільш полікультурних регіонів України. Разом з тим, протистояння виникають через конфлікт системи вартостей, який полягає у цивілізаційному

розколі, політичному, економічному, культурному, коли порушуються права одних (особистостей, груп, народів, спільнот, держав) задля блага інших. Результати інноваційного міжнародного проекту «Толерантність на кордонах Європи: вимір для України» (2018-2019) у рамках співпраці університету Людвіга Максиміліана в Мюнхені (Німеччина) та ДВНЗ Ужгородський національний університет» (Україна) представляють освітню сферу як концепт проактивної толерантності який гармонізує протилежні світоглядні позиції, суперечливі погляди, зрівноважує прояви різні орієнтації [2].

Національна освіта як пріоритет держави орієнтований на соціально-економічний, культурний, інноваційний розвиток перебуває у стані реформування. Метою трансформації є наближення усіх ланок освіти до європейських стандартів. Інтеграційні процеси у європейських країнах спричинили формування єдиної європейської свідомості, в основі якої толерантність розглядається повага до прав іншої людини, а відтак – беззаперечне підпорядкування закону, яке, як відомо у пострадянських країнах набуло викривлених форм. Основою європейської освітньої системи є збереження права на національну освіту та підтримка рівних можливостей отримати освіту без огляду на відмінності. Вищенаведені принципи за-